

נייר עמדה ששניסקי 2- מיסוי משאבי טבע שאינם גז או נפט:

בשבועות הקרובים ידונו ועדת הכספים ומליאת הכנסת ביישום מסקנות ועדת ששניסקי 2. הועדה המליצה לעדכן את שיעור המס שנגבה על משאבי טבע (שאינם גז ונפט, מחצבים כגון אשלג, ברום, פוספט, מגנזיום ונחושת) כך שיהיה דומה לקיים במדינות מערביות אחרות. אימוץ מסקנות הועדה צפוי להכניס לקופת המדינה מאות מיליוני שקלים נוספים מדי שנה, ולהשיב לציבור מעט מחלקו במשאבי הטבע, אחרי שנים רבות בהן חברות המשאבים נהנו מרווחי עתק ומדיבידנדים אדירים של מיליארדי שקלים. אנו קוראים לך לתמוך באישור מהיר של הצעת החוק המעגנת את המלצות הועדה.

תקציר מנהלים:**עיקרי העובדות:**

1. בעוד שסך הכנסותיה של המדינה (GT-Government Take) ממשאבי הגז והנפט עומד על למעלה מ-50%, חלק המדינה שמתקבל מיתר המשאבים (אשלג, ברום, מגנזיום פוספט ונחושת) עומד בשנים האחרונות על ממוצע של 23% בלבד.
2. השוואה בינ"ל מעלה כי שיעור ה-GT בישראל הוא מהנמוכים בעולם. בשנים האחרונות מדינות נוספות כגון קנדה ואוסטרליה הטילו מס רווחי יתר על משאבי טבע שאינם גז או נפט לטובת האינטרס הציבורי.
3. בשנים 2006-2012 חילקה חברת כימיקלים לישראל (כי"ל), המפיקה המרכזית בישראל של משאבי טבע שאינם גז טבעי, כ-500 מיליון דולר דיבידנדים בשנה (כ-2 מיליארד ש"ח) בעוד המדינה קיבלה בממוצע תמלוגים בשיעור של 60 מיליון דולר בשנה (כ-240 מיליון ש"ח), על כל שקל שכי"ל שילמה כתמלוג- היא חילקה 13 ש"ח כדיבידנד.
4. חשוב להדגיש שכי"ל כבר הצליחה להביא לריכוך משמעותי של מסקנות הועדה בין טיטות המסקנות לדוח הסופי, וכבר זכתה בהקלות בסך 100 מיליון ש"ח בשנה, על חשבון חלקו של הציבור במשאבי הטבע.

עיקרי המלצות הועדה:

1. קביעת תמלוג אחיד בסך 5% על כל המחצבים (במקום שיעור תמלוגים שבין 10%-2% כיום)
2. החלת מס משאבי טבע על רווחי היתר בלבד (רווחים מעל 14% תשואה). על רווחי יתר בין 14-20% יוטל מס בסך 25% ועל רווחי יתר מעל 20% מס בשיעור 42%.

עיקרי התיקונים הנדרשים בהמלצות:

1. רף הרווחיות: קריאה להנמכת רף הרווחיות להחלת מס היתר. בטיטות הדו"ח הוחלט על 11% כרף ממנו יחל מיסוי רווחי היתר. בעקבות לחצי כי"ל הועלה הרף ל-14% ואין לכך הצדקה. אנו קוראים להוריד לרף של 13%.
2. מניעת ניסיונה של כי"ל לעקוף חבות מס: כי"ל פועלת לריקון חבותה מתוכן באמצעות חוק עידוד השקעות הון. כלומר, מנסה לשנות לטובתה את הגדרות חוק עידוד השקעות הון, מה שיפטור אותה מרוב מיסוי היתר ויעקר את המלצות הועדה מתוכן. יש למנוע זאת ולעצור כל נסיון לשנות את חוק עידוד השקעות הון.
3. הקצאת הרווחים לפיתוח הנגב: אנו חותרים לצביעת הכסף שייכנס לקופת המדינה ממס ששניסקי לטובת פיתוח הנגב. כיום אמורים להיכנס לקופת המדינה 400 מיליון ש"ח בשנה כתוצאה ממיסוי רווחי היתר. אנו קוראים לצבוע את הכספים הללו לטובת הפריפריה והנגב, ליצירת מקומות עבודה נוספים לתושבי הדרום.

נייר העמדה :

1. בעוד שסך הכנסותיה של המדינה ממשאבי הגז והנפט עומד על למעלה מ-50%, חלק המדינה שהתקבל מיתר המשאבים עומד בשנים האחרונות על ממוצע של 23% בלבד. השוואה בינ"ל מעלה כי שיעור ה-GT בישראל הוא מהנמוכים בעולם. ראוי לציין כי בשנים האחרונות מדינות נוספות כגון קנדה ואוסטרליה הטילו מס רווחי יתר על משאבי טבע שאינם גז או נפט.
2. המלצות ששינסקי 2 (המעוגנות בהצעת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2015 ו-2016), התשע"ה-2015 - סעיפים 3 עד 8) מעדכנות את מערכת המס בישראל בשני היבטים עיקריים:
 - א. **קביעת תמלוג אחיד בסך 5% על כל המחצבים** כיום שיעור התמלוגים נע בין 10%-2% משווי המחצב. מדובר במס יציב וקל לתפעול וגבייה, מאידך הוא קבוע ואינו משקף ירידה או עליה ברווחיות- חשוב לציין כי תמלוג בגובה זה שנקבע אף יִקטֵן את הכנסות המדינה מהפקת אשלג ברמות מחירים מסוימות¹.
 - ב. **החלת מס משאבי טבע על רווחי היתר בלבד** (רווחים גבוהים מאד, מעבר לרמת הרווחיות הממוצעת בתחום) ייגבה על בסיס שנתי החל מתשואה של 14%. כדי לקבוע את הנקודה בה יוטל מס רווחי היתר, הכינו במשרד האוצר יחד עם קרן המטבע העולמית מודל כלכלי מקיף - והתוצאה הייתה שיעורי רווח של בין 11%-15%. כלומר, שיעור הרווחיות הראשוני שנבחר להטלת מס יתר הינו גבוה ומיטיב עם כ"ל. על רווחי יתר - בין 14-20% יוטל מס בשיעור של 25% ועל רווחי יתר מעל 20% יוטל מס בשיעור 42%. בשנים בהן לא תגיע החברה לסף המס, יגרר ההפסד לשנת המס הבאה והחברה תוכל לקזז אותו משיעור המס שעליה לשלם.
3. פעילות כריית האשלג בים המלח נעשית ע"י חברת מפעלי ים המלח (מי"ה) המהווה חלק מקונצרן כ"ל. בהתבסס על זיכיון ארכאי שנחתם עימה לפני למעלה מ-50 שנה כשעוד הייתה בבעלות המדינה, גרפה מי"ה בשנים האחרונות רווחי עתק גבוהים מהרווחים המקובלים בתחום, וזאת כתוצאה מעליה בשווי של המשאב עצמו (ולא בשל השקעה מצידה). הציבור לא נהנה כמעט מרווחי הענק האלה, למרות שפעילות כריית האשלג נעשית תוך פגיעה סביבתית משמעותית באחד מאוצרות הטבע הנדירים בעולם- ים המלח.
4. **חלוקת הדיבידנדים של כ"ל**: ביטוי לכך שהציבור אינו מקבל את החלק הראוי לו ברווחי כ"ל ניתן לראות בהשוואת התמלוגים שקיבלה המדינה אל מול הדיבידנדים של כ"ל לבעלי המניות:

בשנים 2000-2005 חילקה כ"ל בממוצע דיבידנד של כ-50 מיליון דולר בשנה לעומת כ-20 מיליון דולר בשנה לתמלוגים.

בשנים 2006-2012 חילקה כ"ל 500 מיליון דולר דיבידנדים בשנה בעוד המדינה קיבלה בממוצע תמלוגים בשיעור של 60 מיליון דולר בשנה.

בממוצע, על כל שקל שכי"ל שילמה כתמלוג- היא חילקה 13 כדיבידנד.

שנה	רווח	חלוקת דיבידנד
2014	199 מיליון \$ (חציון ראשון)	130 מיליון \$ משוערך
2013	820 מיליון \$	כ-640 מיליון \$ (2.3 מיליארד ש"ח)
2012	1.3 מיליארד \$	כ-1 מיליארד \$ (3.9 מיליארד ש"ח)
2011	1.5 מיליארד \$	כ-1.2 מיליארד \$ (4 מיליארד ש"ח)
2010	1 מיליארד \$	668 מיליון \$

¹ האשלג הוא המחצב המרכזי מבין המחצבים ולכן נתמקד בדוגמאות הקשורות אליו.

5. הנהנים העיקריים מעליית מחיר המוצרים הינם בעלי המניות של כ"ל ולא הציבור. לצורך המחשה, אם ב-2008 היה מוחל מס משאבי טבע היה הנהנה הציבור מ-1.8 מיליארד ש"ח שהלכו בפועל לכיסי הבעלים הפרטיים.

כדי למנוע את הקונספציה שבעלי המניות מהציבור הם למעשה המוסדיים וקרני הפנסיה – חשוב להדגיש כי למעלה מ-50% מכ"ל הם בשליטתו של עידן עופר, דרך שורת חברות זרות, שמרביתן רשומות במקלטי מס².

6. כ"ל היא חברה מאד מצליחה ורווחית בגלל השימוש שלה במשאבי הטבע של מדינת ישראל, והיא מפעילה כעת מכבשי לחצים כנגד ההמלצות ומאיימת בפיטורי מאות עובדים. חשוב להדגיש שכ"ל כבר הצליחה להביא לריכוך משמעותי של מסקנות הוועדה בין טיוטת המסקנות לדוח הסופי, וכבר זכתה בהקלות בסך 100 מיליון ש"ח בשנה.

7. אנו תומכים בהמלצות הוועדה אולם סבורים כי יש לתקן מספר דברים קונקרטיים:

i. **הנמכת רף הרווחיות:** אנו סבורים שיש להוריד את רף הרווחיות ממנו תחל גביית מס היתר ל-13% שהוא ממוצע המודל הכלכלי של האוצר. בטיוטת הדו"ח הוחלט על 11% כרף ממנו יחל מיסוי רווחי היתר. בעקבות לחצי כ"ל רוככה ההחלטה והועלה הרף ל-14%. אנו סבורים כי אין לכך הצדקה. 13% הינה נקודת אמצע הגיונית, אשר גם מתחשבת בטענות כ"ל ביחס לטיוטת הדו"ח, וגם לא קופצת ישירות לנקודה הגבוהה במודל הכלכלי של האוצר. מעבר לכך, לאור העובדה שגם כך בין הטיוטה לדו"ח הסופי ניתנה הקלה נוספת בדמות מדרגת מס בת 25% לטווח שבין 20%-14% במקום 42%, אין סיבה לתת הקלה כפולה ומכופלת.

ii. **מניעת ריקון מתוכן באמצעות חוק עידוד השקעות הון:** חשוב לשים לב ולמנוע מכ"ל את ניסיונותיה להיכלל מחדש בחוק עידוד השקעות הון. ע"פ המלצות הוועדה פעילות הכרוכה בהפקת המשאב תמוסה ברווחי יתר ולא תהיה זכאית להטבות מס מכוח חוק עידוד השקעות הון. כ"ל נלחמת כדי לחזור דרך הדלת האחורית לחוק עידוד השקעות הון ובכך למעשה לעקר מתוכן את מסקנות הוועדה (שכן יד אחת ממסה בעוד השניה פוטרת).

8. **כ"ל מאיימת להעביר את פעילותה לחו"ל:** האיום חסר שחר. כפי שמצוין בדוחות כ"ל עצמם, לפעילות בים המלח יתרונות תחרותיים משמעותיים ומרבית הרווחיות במגזר האשלג באה ממקור זה:

i. בעוד במכרות אשלג אחרים בעולם נאלצים לכרות את האשלג מבטן האדמה, מי"ה מפיקה את האשלג בדרך של אידוי מי ים המלח אשר מוזילה משמעותית את עלויות ההפקה.

ii. מי"ה יכולה לאחסן את האשלג המופק בערימות גבוהות מחוץ למפעל כיוון שהאקלים בים המלח אינו פוגע באשלג. כך יכולה מי"ה לווסת את המשלוחים בהתאם למועד הנוח לה מבלי לשאת בעלויות אחסנה משמעותיות.

iii. יתרון נוסף של מי"ה הוא קרבתה הגיאוגרפית של ישראל לשווקים המתפתחים באסיה המוזילה את עלויות הובלת האשלג ללקוחות.

² על בסיס אתר מאיה: החברה לישראל מחזיקה ב-52.3% מהמניות של כ"ל; חברה בשם מילניום השקעות אלעד בע"מ מחזיקה בכ-47% מהחברה לישראל, ויחד עם ה-3.8% של עידן עופר וה-1.2% של עופר הולדינגס שבשליטתו זה מגיע לקצת יותר מ-50%; לגבי מילניום השקעות, 80% ממנה מוחזקים ע"י חברה בשם משט השקעות, חברה פרטית שמוחזקת במלואה ע"י חברה הולנדית בשם אנסוניה, שמוחזקת במלואה ע"י תאגיד בשם Jelamy שרשום בקוראסאו, שמוחזק במלואו ע"י חברה ליברית בשם השקעות קורט, שמוחזקת במלואה ע"י קרן נאמנות זרה שעידן עופר הוא הנהנה העיקרי בה; ואילו ה-20% הנותרים של חברת מילניום הנזכרת מוחזקים ע"י אקס. טי השקעות, חברה פרטית המוחזקת במלואה ע"י אקס. טי הולדינגס, שמוחזקת בחציה ע"י אורנה השקעות בע"מ שבשליטת אהוד אנגיל ובחציה ע"י לינב החזקות ששלטת ע"י קרן נאמנות זרה שהנהנה בה הוא עידן עופר.

- iv.** הפקת אשלג כיום נעשית רק ב-12 מדינות כאשר שאר מדינות העולם נאלצות לייבאו.
- v.** תנאים ייחודים אלה מעניקים למי"ה יתרון משמעותי מול מתחרותיה בעולם ותורמים משמעותית לרווחיותה העודפת על פניהן. מי"ה היא אחת השחקניות המובילות בעולם בתחום האשלג ונתח השוק שלה עומד על כ-10% משוק האשלג העולמי.
- vi.** הנתונים העולים מהדוחות הכספיים של כי"ל מלמדים על הרווחיות המשמעותית של האשלג בהכנסותיה. כך על אף שחלקו של מגזר האשלג בהכנסות כיל הוא רק 32%, הוא מהווה בין 67-86% מרווחיה. אף חברה לא תוותר על תנאים שכאלה, גם אם חלק מעט גדול יותר מהרווחים ילך לציבור.
- 9.** **כי"ל מאיימת שתפטר עובדים ותפסיק השקעותיה בנגב:** מיסוי רווחי היתר עליו המליצה הועדה יחול על כי"ל רק משיעור רווחיות של 14%, והמס המלא - רק מ-20%. זהו שיעור רווחיות אדיר, שגבוה בהרבה מזה של מרבית החברות (שיעור רווח של חברה מוצלחת עומד על כ-10%). אם הרווחים של כי"ל ייפגעו מסיבה כלשהי, היא פשוט לא תשלם את מס היתר; ורק בשנים בהן תרשום רווחי עתק תשלם אותו. לכן אין שום סיבה שהטלת המס תוביל לפיטורי עובדים, וברור שהאיום לא קשור להמלצות הועדה. כך גם מאחורי איומיה של כי"ל להפסיק את ההשקעות בנגב עומד סיום הזכיין הצפוי ב-2030 ואין קשר כלל וכלל לסוגיית מיסוי רווחי היתר. כי"ל משתמשת בהמלצות ששינסקי 2 כתירוץ לפיטורי עובדים ולסחיטת כספים והטבות נוספות מהמדינה (שלא נאמר - כמנוף לקבירת מסקנות הועדה).
- 10.** למרות זאת, בגלל החשיבות הרבה של השקעה בנגב ובפריפריה בכלל ושל יצירת מקורות תעסוקה חדשים באיזור, אנו מציעים לצבוע את הכספים שיתקבלו ממיסוי המחצבים וליעדם להשקעה בנגב בלבד. הזרמה של 400 מיליון ש"ח בשנה לנגב תועיל לרווחת תושבי הנגב יותר מכל ההבטחות הריקות מתוכן של כי"ל.
- 11.** כי"ל נהנית זה שנים רבות מן ההפקר ומרוויחה סכומי עתק חסרי פרופורציות על חשבון הציבור. למרות התנאים המופלגים מהם נהנה הקונצרן (כי"ל לא משלמת על המים שהיא צורכת, נהנית ממס חברות מופחת, הינה בעלת חוב של מיליונים לרשות מקרקעי ישראל על דמי חכירה שלא שילמה), מרשים לעצמם ראשיה להלך אימים על משרדי הממשלה ועל נבחרי הציבור ולאיים בלי בושה בכל הארסנל העומד לרשותם בשל הדרישה לאזן את התמונה ולתת לציבור להינות מחלק משמעותי יותר מרווחי המשאבים השייכים לו.
- 12.** חשוב להדגיש כי מסקנות דוח ששינסקי המגיעות לכנסת אינן רק מאוזנות, אלא כבר עברו ריכוך משמעותי בתהליך כתיבת הדוח הסופי, עד כדי שיש חוות דעת מיעוט של החשבת הכללית, מיכל עבאדי-בויאנג'ו, המתנגדת להקלות המופלגות אותן הצליחה כי"ל כבר לקבל.
- 13.** אנחנו קוראים לך לא להיכנע ללחצים. יותר מדי שנים לא נהנה הציבור ממה ששייך לו. הגיע הזמן לשנות זאת. אנא עזור להגן על האינטרס הציבורי. נשמח להיפגש עמך בנושא זה כדי להסביר לעומק את כל הסוגיות העומדות על הפרק, לבאר ולענות על כל שאלה בנושא.

בברכה,
לינור דויטש, עו"ד
לובי 99